

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת כי תשא - פרה תשפ"ג שנה רביעית גליון 180

בענין אם מותר לכסות בנייר כסף את כיסוי הקדירה

יבואר דבר שאין ראוי להטמין בו לא הוי הטמנה

אכן נראה דבאופן הא' שמכסה את החלק העליון של הסיר בנייר כסף ועל גביו מניח את המכסה של הסיר נראה פשוט דלא הוי הטמנה, דלא חשיב הטמנה רק בדבר שראוי להטמין בו כמו שמבואר בשו"ע בס' רנ"ז סעי' ח' שאם אין הבגדים נוגעים בקדירה אע"פ שיש אש תחתיה שרי כיון שאין עושה כדרך הטמנה, ולהכי אם נתן על גבי הקדירה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדירה, וה"ה דף רחב [מ"ב שם], מותר להניח על גביהם בגדים כיון שאין הבגדים נוגעים בקדירה. ולכא' איך מותר לו להניח את הדף הרחב על גבי הקדירה הא הוי הטמנה במקצת שמכסה את הקדירה מלמעלה בדף הרחב, וע"כ דדבר שאינו ראוי להטמין בו לא הוי הטמנה, וא"כ ה"נ כיסוי הקדירה לא חשיב הטמנה כלל.

ובאמת הוא מוכרח עוד [דבר שאין ראוי להטמין בו לא הוי הטמנה], מהא דמניחין הקדירה ע"ג פח או פלטה מערב שבת ואי נימא שגם בדבר שאינו ראוי להטמנה אסור הטמנה במקצת א"כ יהיה אסור להניח את הקדירה ע"ג פלטה או פח דהא הוי הטמנה במקצת בתחתית הקדירה, אלא ע"כ דלא הוי הטמנה רק בדבר שראוי להטמין בו כגחלים דבזה אסר המחבר הטמנה במקצת, ויעוי' בבית מאיר ס' רנ"ז שכ' כעיי"ז, והוכיח כן מסי' מדין הנחת קדירה על גבי קדירה עיי' שם.

אך באופן הב' שמיניח מעל גבי הכיסוי של הקדירה נייר כסף מלמעלה הרי נייר כסף הוי דבר שראוי להטמין בו, וא"כ בזה לכא' הוי הטמנה במקצת דאסור לדעת השו"ע [החזו"א], אלא דיש לדון שהנייר כסף טפל לכיסוי הקדירה וחשיב כחלק מהכיסוי והוי כיסוי אחד, וצ"ע. ובאופן הג' שמכסה רק את צדדי המכסה של הקדירה בנייר כסף לכא' מיסתבר יותר דחשיב כחלק מהכיסוי, שלא בא אלא להשלים את הכיסוי מה שמגולה בצדדים, אבל באופן הב' שמכסה את כיסוי הקדירה מלמעלה בנייר כסף בזה יש לדון אם חשיב ככיסוי אחד ולא הוי הטמנה או דחשיב ככיסוי נוסף והוי הטמנה במקצת ואסור.

הנה בקדירות גדולות [של מוסדות וכדו'] מצוי שהמכסה של הסיר אינו מכסה כראוי את הסיר, ונשאר רווחים בין המכסה לסיר, ויש ג' אפשרויות שנוהגים לכסות את המכסה כדי שיהיה סגור היטב, א' מכסים את החלק העליון של הסיר בנייר כסף וכדו' ומעלין מניחים את המכסה של הסיר. ב' מעל גבי המכסה מלמעלה מכסים בנייר כסף וכדו'. ג' מכסים בנייר כסף רק את צדדי המכסה של הסיר.

ולכאורה יש להעיר על זה שיש בזה שאלה של הטמנה, דכיון שכבר כיסה בכיסוי אחד את הסיר א"כ הכיסוי הנוסף שמוסיף הוא חשיב הטמנה, דהנה הא דמותר לכסות את הסיר במכסה ולא הוי הטמנה [במקצת] היינו טעמא שאינו חשוב הטמנה אלא מה שמטמין הקדירה בתוך הכרים וכסותות אבל הקדירה עצמה אינה חשובה הטמנה ולהכי כיסוי הקדירה אינו חשוב הטמנה אפי' שמכסה הקדירה לשמור חומה אבל מה שמניח בתוך הקדירה לא חשיב הטמנה.^א

וא"כ באופן הא' שכיסה את הסיר בחלק העליון בנייר כסף כשכא לכסות את הסיר עם המכסה הרי זה הטמנה, דהא הסיר מכוסה כבר בנייר כסף וא"כ הכיסוי הנוסף הוא הטמנה, וכן באופן הב' שהניח את המכסה ומעלין מכסה בנייר כסף הרי זה חשיב הטמנה בנייר כסף שהרי הקדירה מכוסה בכיסוי הקדירה.

והטמנה זו חשיבא הטמנה בדבר המוסיף הבל שאסורה גם מערב שבת, אע"פ שנייר כסף בפני עצמו אינו חשוב מוסיף הבל, מ"מ כשהתבטל מונע ע"ג האש בכל מה שמטמין הרי זה חשוב כדבר המוסיף הבל כמו"ש בשו"ע בס' רנ"ז סעי' ח', דכיון שמוסיף הבל מחמת האש ג"כ חשוב כמוסיף הבל.

ואע"פ שאין הכיסוי הנוסף מכסה את כל הסיר מ"מ הא הוי הטמנה במקצת שנחלקו בזה השו"ע והרמ"א בס' רנ"ז סעי' א' אם הוי הטמנה, לדעת השו"ע דהוי הטמנה ודעת הרמ"א דלא הוי הטמנה, והנה אע"פ שגם אלו הנוהגים כדעת השו"ע בכל דבר מ"מ בדין זה הם מקילים כדעת הרמ"א דהטמנה במקצת לא הוי הטמנה, אבל החזו"א בס' ל"ז ס"ק י"ט החמיר בזה לדעת השו"ע דהוי הטמנה.

הסבא מסלבודקא לא היה אוכל הדגים בשבת עד ששר זמירות שבת

שבוה אינו עובר בבל תאחר כמו"ש ב"שעה"צ סימן תרל"ט ס"ק ס"א: דהכא מאחר שכבר אכלו מפתו של בעה"ב תו לא עבר בבל תאחר, אבל אפשר דממדת דרך ארץ שלא לעשר את האורחים ולעכבם מאכילתם עד שישיר זמירות שבת וישבר תאוותו.

ויש להעיר עוד על מנהג זה, דבגמ' מוגילה דף י"ב ב' אמרו ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא אמר רבא יום השביעי שבת היה שישיראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבות אבל אומות העולם שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות. ומבואר שישיראל קודם פותחין בדברי תורה ואחר כך בדברי תשבות, וא"כ היה ראוי לפתוח תחלה בדברי תורה כדי לשבר תאוותו.

בענין אם אפשר לקרוא זכור לחולים בברכה הגם שאין קורין כל קריאת התורה

אינה אלא בג' קרואים שקורא כל אחד ג' פסוקים וכל הקריאה תהיה עשרה פסוקים, וא"כ להוציא ס"ל לקריאת זכור בלבד שאין קוראין אלא ג' פסוקים אפשר שאין מברכין על קריאה זו.

אך נראה דשפיר קוראין פרשת זכור בלבד לחולים בברכה, דהנה בגמ' בבא קמא דף פ"ב עמוד א' אמרו שעזרא תיקן להם לישראל שיהו קוראין בשני ובחמישי,

ומבואר דמה שהקדירה נוגעת בדפני התנור חשיב הטמנה, אלא שכ' דאין זה קרוי הטמנה כיון דמגולה ממשאר הצדדים, ולכא' דפני התנור הוי דבר שאין ראוי להטמין בו ואע"פ כן חשיבא הטמנה. ומש"כ דהאחרונים השיגו על הט"ז משום שהוא מגולה ממשאר הצדדים, א"כ לדעת השו"ע דהטמנה במקצת הוי הטמנה יחיד אסור.

^א הנה בשו"ת דבר אברהם חלק ב סימן ב' בהגה"ה כתב וז"ל והנה להזכיר בזה מה ששמעתי הערה נפלאה בשם ההרה"צ מוה"ר ישראל מאיר מראדן שליט"א דהמארה עני לסעודת שבת מיד בבואו מביהכ"ס צריך למהר לסעוד דהא קיימי עניים ולאחר עבר בבל תאחר. והיא הערה יפה לכאורה, אלא לפי שאין העולם נוהר בזה כ"כ מהדרנא בטר זכותא דאינה נכונה, משום דאומדנא דמוכח הוא דהמארה עני לסעודת שבת דעתו היא שבשעה שיאכל הוא יאכל גם העני עמו והוי כקבע זמן לצדקה בשעה שיאכל הוא וא"כ כל זמן שהוא עצמו אינו אוכל עדיין לא הגיע זמן הצדקה ואין מקום לעבור בבל תאחר, עכ"ל.

וקני הגה"צ ר' צבי הכהן קופשיץ זצ"ל היה נוהג שלא לאכול הדגים בשבת עד אחר שזימר את הזמר קה רבון עלם, ונהג כן משום שכך נהג הסבא מסלבודקא שלא היה אוכל הדגים בשבת עד ששר זמירות שבת, ודודי הגאון הגדול הגר"ח קופשיץ זצ"ל אמר שהיה נוהג כן משום לרסן את התאוה שלא לאכול מיד, ולהבטח"ח דודי הגאון הגדול ר' נתן קופשיץ שליט"א אמר שטעמו היה משום דרך ארץ, שלא רצה לאכול עד שיביאו הדגים לכל המסובים, ואפשר דתרווייהו איתנהו בהו.

ובאמת יל"ע אם כשיש אורחים בביתו אם יכולים להדר להמתין באכילת הדגים כדי לשבר התאוות, דהא נמצא שהוא מעכב אכילת האורחים, ואע"פ שמתסבר

שמעתי להעיר מחכם אחד שליט"א במה שנוהגין לקרוא זכור לחולה בברכה אע"פ שאינו קורא כל הפרשה, או מה שנוהגין אחר מנחה שקורין בעשרה גברי שלא שמעו זכור וקורין קריאת זכור לנשים בברכה.

הנה תקנת קריאת התורה הוא לקרוא ג' קרואים ג' פסוקים לכל אחד וכל הקריאה לא תהיה פחות מעשרה פסוקים כמו שאמרו בב"ק דף פ"ב דתקנת קריאת התורה

^א ויש לעיין מהא דמבואר בשו"ע בס' רנ"ז סעי' ב' וז"ל אפילו תבטל כ"צ אסור להטמין בשבת אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל. ומ"מ לשום כלים על התבטיל כדי לשמור מן העכברים, או כדי שלא יתמנה בעפרורית, שרי שאין זה כמטמין להחם אלא כשומר ונותן כיסוי על הקדירה, עכ"ל. ולכאורה מבואר דהא דשרי לכסות הקדירה הוא משום דיעקר מטרתו בזה הוא לשמור את האוכל מפני הלכלוך, ולפ"ז אם מכסה הקדירה כדי לשמור חומה אסור לכסותה והוא איננו שרי הכל מכסים הקדירה כדי לשמור חומה וצ"ע.

^ב אמנם מדברי הביאור הלכה לכא' לא משמע כן, דברמ"א בסוף ס' רנ"ז כתב והטמנה שעושין במדינות אלו, שמטמנים בתנור וטחין פי התנור בטיט, שרי לכ"ע. ובביאור הלכה שם כתב עיין בט"ז וכתב דצריך ליהרר שלא יעמיד הקדירה אצל דופני התנור דאז נראה כהטמנה וכו' עיין שם והביאו בבח"ט, ולא העתקתיו כי כמה אחרונים השיגו עליו דאין זה קרוי הטמנה כיון שמגולה ממשאר הצדדים [עיין בבגרי ישיע ומא"מ ופמ"ג], ובפרט לפי המבואר במ"ב דאף בדרך הטמנה ממש איתא באור זרוע להקל בטוח בטיט וכ"ש בענין זה נראה דאין להחמיר בזה כלל עכ"ד.

ומקשינו עזרא תיקן והא מעיקרא הוה מיתקנא דתנאי וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילנו ג' ימים בלא תורה מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים ליום וישראלים אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין, ע"כ. וכיון שנתבאר שמתקנת משה קרינו ג' פסוקי לחד גברא אפשר דלקריאת זכור דאורייתא שפיר קרינו ג' פסוקי בחד גברא.

ועוד נראה שאע"פ שתקנת הקריאה הוא ג' גברי תלת פסוקי היינו שמתקנת עזרא שיקראו ג' עולין וכל שלא קרא ג' עולין לא יצאו תקנת הקריאה, אבל יכול לקרות

קריאת התורה עולה אחד ולא יצא תקנת עזרא אבל שפיר יוצא יד"ח קריאת אותו פרשה, ולהכי יכולים לקרות זכור לחולים אע"פ שלא קראו שאר הקריאה, וכן הורה מרן הגר"ז קרליץ זצ"ל.

והנה בגמ' מגילה דף ל' ע"ב מבואר דלר' אמי בשבת זכור קורין זכור ואין קורין פרשת השבוע, ולדידה היו קורין ז' גברי בזכור וחזרין וקורין ז' פעמים אותו קריאה, וכמו בחזק"מ סוכות שהזכרין על אותו קריאה ד' פעמים, והיינו שתקנו שקריאת זכור תהיה הקריאה של אותה שבת וכמו בשבת יו"ט שקורין קריאת יו"ט, ותקנת הקריאה הוא ז' קרואים להכי קראו ז' קרואים בזכור, אבל אינו ראה שאי אפשר לקרוא עולה אחד, וא"כ היה מקום לומר שאין יוצאין בקריאה של עולה אחד דהיינו דאפשר לקיים התקנה כצורתה צריך לקרוא ז' קרואים, אבל היכא דלא אפשר ששפיר קורין גם עולה אחד ויוצאין בזה יד"ח.

בענין קרא המגלה למפרע והוציא אחרים יד"ח ואצל השומעים לא היה למפרע

ובאמת מסבירא היה נראה דחשיב בר חיובא, דאטו מי שאינו בר אכילת מצה לפי שהוא חולה ואינו יכול לאכול מצה אין יכול להוציא אחרים בברכת המוציא דמצה, דלכאורה שפיר חשיב מחוייב בדבר אלא שאינו יכול לקיים מצוותו, ולכן גם מי שאינו מריח חשיב שפיר מחוייב במצות בשמים רק דאינו יכול לקיים מצוה זו ואנוס הוא על קיום המצוה וחשיב שפיר בר חיובא.

יבואר דמדברי המג"א נראה דגם מי שאינו יכול לקיים המצוה חשיב בר חיובא

ויש להוכיח כסברא זו מהא דכתב המג"א (סי' ל"ט) והביא דבריו המשנ"ב שם סק"ט דמי שנקטעה ידו ואין יכול להניח תפילין מ"מ כותב תפילין ולא חשיב כמי שאינו בקשירה שאינו בכתובה דשפיר חשיב מחוייב בתפילין רק דאינו יכול להניח תפילין ופומא הוא דכאבי ליה, וה"נ דמי שאינו מריח שפיר חשיב מחוייב בבשמים רק דאין יכול להריח ופומא הוא דכאבי ליה, וע"ע.

יבואר דמי שאינו שומע אינו מוציא אחרים יד"ח לכתחלה בק"ש ובברכה מ"מ

והנה אפי' אי נימא דמי שאינו שומע לא חשיב בר חיובא לשופר משום שאינו יכול לקיים המצוה, אבל כבר הקשו האחרונים מהא דלר' יהודה דס"ל דקרא ולא השמייע לאזניו יצא בודאי חשיב מחוייב בדבר שהרי רק לכתחילה בעיני שישמיע לאזנו, וא"כ כשמוציא אחרים ואחרים שומעים א"כ שפיר היה מוציא אחרים יד"ח אפילו לכתחילה שהרי אע"פ שהוא אינו שומע אבל חשיב שפיר מחוייב בדבר ויכול להוציא אחרים יד"ח לכתחילה.

אולם בגמ' שם מבואר דכיון דלכתחילה צריך להשמייע לאזנו משו"ה לכתחילה חרש לא יוציא אחרים יד"ח, וצ"ב בטעמא דמילתא, ובאבני נור אורח חיים סימן תל"ט כתב ליישב בזה וז"ל על כן נראה לי מוכח דהיינו טעמא דלמאן דאמר לא השמייע לאזנו לא יצא ולא חשיב דיבור לצאת בו. על כן גם השומע ממנו חשוב כעונה עצמו. כמו הקורא עצמו דלא חשוב מדבר גמור. כמו כן השומע ממנו לא חשוב מדבר גמור. ולפי"ז הוא הדין כשהקורא אוטם אזנו ואינו שומע. דהשומע ממנו הוא הדין והוא הטעם, עכ"ל, ומבואר דס"ל דכל שאינו שומע חסר בדבור ידיה ולהכי אינו מוציא אחרים יד"ח אע"פ שהוא מחוייב בדבר.

אמנם לדבריו הקורא למפרע בוודאי מוציא למי שאצלו הקריאה אינו למפרע דשפיר חשיב בר חיובא.

יבואר דמי שיודע אשורית אינו מוציא אחרים בלע"ז

אמנם בדברי הרמב"ן והר"ן לכאורה מבואר שגם בזה אינו מוציא אחרים יד"ח דהנה הרמב"ן במגילה ריש פרק שני וכן הוא בחידושי הר"ן שהביאו מהירושלמי דהא דמגילה נקראת בכל לשון היינו דווקא למי שאינו יודע אשורית אבל מי שיודע אשורית אין קורא אלא אשורית, ועוד מבואר בירושלמי דמי שיודע אשורית אין יכול לקרות בלועזות למי שאינו יודע אשורית, ובפשוטו דין זה תמוה טובא דהא שפיר חשיב בר חיובא במצות קריאת מגילה ומאי איכפ"ל דבלע"ז לא יצא מ"מ כיון דמחוייב במגילה שפיר יוציא למי שיוצא בלועזות.

יבואר דכל שאינו מעשה מצוה אצל המוציא אינו יכול להוציא אחרים יד"ח

וכתב בזה בקובץ הערות סימן מ"ח דלעולם ודאי דמי שאינו יכול לקיים המצוה כחרש וכדומה ודאי דחשיב מחוייב בדבר ורק פומא הוא דכאבי ליה וכנ"ל, אלא דמ"מ הא מיהא איכא חסרון בהמעשה מצוה גופא, דכיון דאינו שומע ולכתחילה צריך להשמייע לאזנו, הוה חסרון בהמעשה מצוה, ולהכי אף שהוא מחוייב בדבר מ"מ לכתחילה אינו מוציא אחרים יד"ח משום שקריאתו אינה לכתחילה והוי חסרון בהמעשה מצוה ידיה. ומשו"ה בשופר נמי דהמצוה לשמוע קול שופר א"כ כשחרש תוקע לא חשיב

כבר נודע השאלה שנשאלה באחד הישיבות המפורסמות בא"י שהבעל קורא שקרא את המגילה קרא ארידי קודם לאריסי, והקורא למפרע לא יצא, ורק אחר שגמרו המגלה נתברר שקרא למפרע, ואמרו שמאחר שהציבור אמרו עשרת בני המן בנשימה אחת יצאו בקריאתם שלהם, האם יצאו כולם יד"ח, שהרי הם לא קראו למפרע שהם קראו כדן אריסי ואח"כ ארידי ורק הבעל קורא למפרע.

אלא דהיה מקום לדון, דכיון שהבעל קורא לא קרא את כל המגלה אפשר שאין יוצא המגלה חציה בשמיעה וחציה בקריאה אלא אם קרא הקורא כל המגלה והאריך בזה בקהלות יעקב ברכות סימן י"א, אלא שאם אח"כ השלים הבעל קורא את קריאתו הרי נמצא שקרא כל המגלה ובה כתב הקהלות יעקב שיצא לכולי עלמא. וגם בלאו הכי לכאורה יצא יד"ח כמבואר בכמה ראשונים דכל הנדון בזה אינו אלא בחצי ברכה אבל בקריאה שפיר יצא יד"ח גם כשקרא חצי קריאה, וכן מסקנת המ"ב סימן תרצ"ב, והאריך בזה בשלמי תודה פורים סימן י"ט.

אבל מה שהיה מקום לדון דאפשר דמאחר והקורא היתה קריאתו למפרע לא הוציא את השומעים בקריאתו מעשרת בני אדם ואילך, ולכן צריכים הכל לחזור ולשמוע קריאת המגלה מעשרת בני המן ואילך.

יבואר אם חרש הקורא חשיב בר חיובא להוציא אחרים יד"ח

והנה בברכות (דף ט"ו) נחלקו תנאי בקרא ולא השמייע לאזנו דר' יוסי ס"ל דלא יצא, ור' יהודה אומר יצא, ואפי' לר' יהודה א"י אלא בדעבד אבל לכתחילה צריך להשמייע לאזנו, והנה בחרש המדבר ואינו שומע מבואר בגמ' שאינו מוציא אחרים יד"ח, ולכאורה קשה אמאי אינו מוציא אחרים יד"ח הרי הוא מחוייב בדבר אלא דפומא הוא דכאבי ליה ולמה אינו מוציא אחרים מדין ערבות, ולכאורה מוכרח מכאן שכל שאינו יכול לקיים המצוה הרי הוא פטור, שכל שאינו יכול לקיים המצוה לא חייבתו התורה, ולהכי אינו מוציא אחרים יד"ח.

ואע"פ שבכל התורה גם אם לא השמייע לאזנו יצא אבל בתקיעת שופר הרי כל שאינו שומע לא יצא יד"ח, ולהכי בחרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא אחרים יד"ח משום שאינו מחוייב בדבר שכל שאינו יכול לקיים מצוותו חשיב כאינו מחוייב בדבר.

יבואר דהרעק"א ס"ל דכל שאינו יכול לקיים המצוה חשיב לאו בר חיובא

וכ"כ הרעק"א שכל שאינו יכול לקיים מצוותו חשיב כאינו מחוייב בדבר, דהנה בשו"ע (בסי' רצ"ז סעיף ה') כתב וז"ל מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אא"כ נתכוין להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך או להוציא מי שאינו יודע, עכ"ל. והיינו טעמא כמש"כ בב"י דאף דבברכת הנהיגין יצא אינו מוציא מ"מ ברכת הבשמים חשיב מצוה אף דאי"ז אלא מנהג, ובמג"א שם סק"ה האריך להוכיח דלא חשיב בברכת המצוות אלא בברכת הנהיגין ופליג על השו"ע וס"ל דלחכי כל שאינו מברך לעצמו אינו מוציא אחרים יד"ח בברכת הבשמים י.

והק' הרעק"א (שם) דאף אם נימא דהוה ברכת המצוות איך יכול להוציא אחרים יד"ח הא כיון דלית ליה חוש הריח הוא פטור לגמרי ממצוה זו וחשיב כאינו מחוייב בדבר שאין מוציא אחרים יד"ח, דמי שאינו מריח אינו בר חיובא במצות הבשמים כמוצ"ש.

והוכיח כדבריו מהא דא"י בשו"ע ס' תקפ"ט ס"א דחרש אין מוציא אחרים בתקיעת שופר דכיון שהמצוה בתקיעת שופר היא לשמוע קול שופר והוא אינו שומע אינו יכול להוציא אחרים, ולכא"ו היינו משום דלא חשיב בר חיובא, וכן הוא בכל בו הובא בב"י שם, וה"נ כל שאינו מריח אינו יכול להוציא אחרים כיון דלא חשיב בר חיובא.

אמנם בשו"ע ובמג"א מבואר דחשיב שפיר בר חיובא אע"פ שאינו מריח שהרי לדעת השו"ע הוא מוציא אחרים יד"ח אע"פ שאינו מברך לעצמו וע"כ דמוציאן משום ערבות, וע"כ דס"ל דחשיב בר חיובא.

אם סומא שאינו רואה מוציא אחרים בברכת האש אע"פ שגם לברכת האש אין מחזרין כדאייתא בשו"ע סימן רח"צ ס"א, וצ"ל דברכת הנהיגין מגרע גרע מברכת האש אע"פ דתרווייהו אין מחזרין אחרים, ועיינו במג"א סימן רצ"ז ס"ה בשם האבודרהם ודו"ק.

י וכן מסקנת המ"ב סימן רצ"ז ס"ק י"ג שכתב וכל האחרונים חולקים על השו"ע וס"ל דמי שאינו מריח אינו מוציא אחרים יד"ח בברכת הריח, דאינו חובא אלא מנהג החכמים שהרי אין צריך לחזר אחריו, אמנם לענין ברכת האש כמוצ"ש נסתפק בפמ"ג והביאו במ"ב סימן רח"צ ס"ק ל"ד

מעשה מצוה כלל, ולהכי אינו מוציא אחרים י"ד בתקיעה זו, דתקיעה זו של חרש לא חשיב תקיעה של מצוה כיון שאינו שומע והעיקר בתקיעת שופר הוא השמיעה, ולהכי אינו מוציא אחרים י"ד בתקיעתו אע"פ דחשיב מחוייב בדבריה.

ובזה נחא היטב מה שכתב הר"ן דהקורא שיועד אשורית אינו מוציא גם מי שאינו יודע אשורית כשקורא בלע"ז והוא דכיון דהקורא יודע אשורית ואינו יוצא בלועזית, הרי דלגבי ידידה לא חשיב קריאת לועזית מעשה מצוה כלל, ומשו"ה אין יכולים אחרים לצאת בקריאה זו, ואעפ"י דאינהו לא ידעי אשורית ויכולים לצאת בלע"ז.

ולדבריו אפשר דשפיר חשיבין גם מי שאינו מריח מחוייב בדבר וכמו שמוכח במג"א לענין מי שנקטעה ידו דחשיב מחוייב בתפילין, ומש"כ הרע"ק א דמחרש שאינו מוציא בשופר חזינן דמי שאינו יכול לקיים המצוה כתיקונה חשיב כאינו מחוייב בדבר אינו מוכרח כלל, דאפשר דשפיר חשיב מחוייב בדבר אלא דחרש בתקיעת שופר לא חשיב מעשה מצוה כלל לדידה, דכיון דאינו שומע אין תקיעתו אלא כנביחה בעלמא ולא כתיקיעת מצוה.

ולדבריו נמי דינא כמו שכתב באבני נזר דמי שסתם אזניו ואינו שומע אינו יכול להוציא אחרים י"ד בתקיעת שופר ואעפ"י דכנה"ג ודאי חשיב בר חיובא גמור, מ"מ מאחר דאינו שומע תקיעתו איכא חסרון במעשה מצוה ידידה, ולהכי גם כשאנו שומע משום דאית ליה קרא באודנא ג"כ לא יצא י"ד, אע"ג דפשוט דמחוייב בתקיעת שופר וחרש מחוייב בדבר, אכן לדברי הרע"ק א דס"ל דחרש חשיב כאינו מחוייב בדבר ורק משו"ה אינו מוציא אחרים י"ד, א"כ כנה"ג ודאי דחשיב מחוייב בהמצוה ויכול שפיר להוציא אחרים י"ד.

ולפ"ז לענין להוציא אחרים במקום שלדידהו לא הוי למפרע אבל לגבי הבעל קורא הוא למפרע לא יצאו י"ד דכל שלא הוי מעשה מצוה להקורא לא יצאו השומעים י"ד וצ"ע.

ולפ"ז אם הקורא כבר קרא הקריאה לעצמו ושוב קורא בשביל השומעים מאמצע הקריאה לא חשיב למפרע שהרי אצל הקורא הוי שפיר מעשה מצוה שהרי קריאה זו יכול לצאת בו שהרי קרא כבר חלק הראשון של המגלה ושפיר מוציא אחרים י"ד.

יבואר דבשערי אפרים כתב דיוצאין ממי שקורא למפרע

שוב הראוני שבספר שערי אפרים שער ו' סעיף ס' כתב וז"ל אם קרא אחר המגילה בצבור ונשתתק או נחלש והוצרך לפסוק באמצע יש לזה השני הבא להשלים

שמעתי מחכם אחד להעיר אם בעירות הספיקות שקורין ב"ד בברכה כמש"כ הרמב"ם דאזלינן בהו בתר רוב העולם, ובט"ו בלא ברכה דמספק אינו מברך האם יש עיצה לקרוא המגלה של ליל ט"ו בברכה על ידי שיקרא המגלה ב"ד מפלג המנחה ולברך ממנ"פ דאם הוא פרוז הרי הוא מברך שפיר על קריאת הפרוזה, ואם הוא בן כרך שקוראין בט"ו יכול בדעבד לקרוא קריאה של לילה מפלג המנחה ולצאת י"ד ולברך על קריאה זו.

ובאמת אינו ראוי לדחות קריאת י"ד עד לאחר פלג המנחה דהרי מעיקר הדין קורין ב"ד בברכה כדברי הרמב"ם, וגם אסור באכילה עד שיקרא המגלה, וביותר דלקרוא מפלג המנחה קריאת הלילה אינו מרווח כלל, ובמשנ"ב סימן תרצ"ב כתב הדפ"ח חולק על דברי התרה"ד שהתיר לקרוא מפלג המנחה, ובמשנ"ב לא התיר לקרוא מפלג המנחה אלא במקום הדחק כשחלושים מן התענית.

ובספר שלמי תודה פורים סימן י' כתב דאין לעשות תנאי זה משום שמפסיד את הברכה וז"ל ומ"מ אין לעשות כן משום הפסד הברכה שהרי המסופקים מברכים בקריאה של י"ד ולא בקריאת ט"ו כמש"כ השו"ע שם והיינו משום דבן כרך שקרא ב"ד יצא וא"כ אם יקרא על תנאי שאם הוא בן כרך יחשב לילה ויעלה לקריאת ליל ט"ו הרי לא מצי לברך ע"ז מספק שהרי מדין קריאת לילה כבר בירך בליל י"ד ולא מצי לברך עוד, ונמצא דאף אי קושטא הוא בן י"ד והוה קריאה של יום י"ד דבעי לברוכי הרי הוא מפסיד הברכה.

אכן יל"ע בזה שהרי אם הוא בן כרך הרי גם אם קרא ב"ד חייב לקרוא שנית משום שלא תעקר תקנת כרכין ממקומן כמש"כ הגר"א, וא"כ שפיר מברך על קריאה זו, ובעלמא אינו מברך שהרי ספק אם הוא בן כרך, אבל בזה שפיר מברך שהרי מברך על תנאי, ועוד י"ל שהרי בן כפר שקרא ב"א ושוב הגיע לעיר חייב בקריאה שנית ומברך עליה, וא"כ י"ל שהוא הדין בן כרך שקרא ב"ד צריך לקרוא שנית כשהוא בכרך בט"ו.

יבואר שלא התייר המשנ"ב לקרוא מפלג המנחה אלא בצירוף דעת הראב"ד דבדיעבד אפשר לקרוא מיום הכניסה

בגמ' אמרו דבתחלה קבעום ליו"ט ולא קבלו עלייהו ולהכי פורים מותר בעשיית מלאכה, אלא דמלאכה שאינה של שמחה אסור משום ביטול שמחה כמבואר

^ה ולפ"ז נראה דהא דבן עיר אין יכול להוציא בן כרך א"י משום דחשיב לאו בר חיובא, דאף אם חשיב מחוייב בדבר מ"מ לא הוה מעשה מצוה לגביה ומשו"ה אין יכול להוציא אחרים, וה"ל לענין לצאת י"ד קידוש על ידי מי שלא קיבל על עצמו שבת אף אם חסרון דבר חיובא ליכא, מ"מ הא לא חשיב מעשה מצוה לדידה, ומשו"ה אין יכול להוציא אחרים.

הקריאה להתחיל מתחלת הפסוק ששם פסק הראשון ואין צריך לברך שנית כלל, ואם זה שבא לגמור הקריאה לא היה שם בשעת ברכה שביך הראשון ולא יצא עדיין ידי קריאת המגילה עד המקום שפסק הראשון אם הצבור מרוצים שיתחיל מראש יברך ויתכוננו גם הקהל לצאת בברכה זו ג"כ ויתחיל מראש, ומ"מ טוב ביותר שלא יתחיל מראש ולא יברך, ואחר שיקרא לצבור ממקום שפסק הראשון יברך ויקרא לעצמו, עכ"ל. ומבואר דס"ל דבזה שפיר יצא י"ד, ואפשר דלא ס"ל כמש"כ בקובץ הערות אלא כמו שכתב ברע"ק א דרק אם אינו בר חיובא אינו מוציא אחרים י"ד, אבל אפשר דס"ל דקריאה למפרע אינו חסרון כלא השמיע לאזנו וצ"ע.

יבואר דבן כרך מוציא בן עיר אע"פ שהוא אינו יוצא בקריאה זו

ונראה לכאורה דלא בכל מקום שאינו מצוה לדידה אינו מוציא חבירו, דהנה שיטת הריטב"א בהלכות ברכות פ"ה אות ג' דבן כרך מוציא בן עיר בקריאת המגילה ב"ד, דס"ל דחשיב מחוייב בדבר ע"ש. ולכאורה נהי דחשיב מחוייב בדבר, מ"מ הלא ודאי אין הבן כרך יכול לצאת בקריאה זו, וא"כ היאך יכול להוציא בן עיר בקריאתו, ומאי שנא מחרש המדבר ואינו שומע דלמ"ד דשמיעה מעכבת אינו יכול להוציא אחרים משום דלא חשיב מעשה מצוה.

ולכא' צ"ל דכיון דאין כאן חסרון בעצם מעשה המצוה כלפי השומע, רק מפני שאינו זמן קריאתו אינו יכול לצאת בקריאה זו, הלכך שפיר מוציא להשומע, דלגבי ידידה הוי שפיר מעשה מצוה מעליא. [ואף לדעת הסבורים דאינו מוציא כמבואר בתוס' יבמות י"ד א' בשם הירושלמי, היינו משום דס"ל דלא חשיב בר חיובא, דבן עיר ובן כרך חשיבי תרי חיובים נפרדים, אבל בלא"ה מודו דהוי מוציא].

וכן מב' בריטב"א במגילה דף ב' לענין בני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה, דבן עיר יכול להוציא בני הכפרים ביום הכניסה משום דחשיב מחוייב בדבר הואיל ואף בני עירות אי לית בהו עשרה בטלנין קורין ביום הכניסה כבני הכפרים [ועי"ש שהביא פלוגתת הראשונים בזה], ומב' דאע"פ דהבן עיר עצמו אינו יכול לצאת בקריאה של יום הכניסה כלל, מ"מ מוציא שפיר לבני הכפרים הואיל וחשיב מחוייב בדבר, ומוכח דאע"פ דאיהו לא מצי נפיק בקריאה זו מ"מ חשיב שפיר מעשה מצוה להוציא אחרים וכמש"נ. **וא"כ** אפשר דגם לגבי למפרע אינו חסרון בעצם קריאתו אלא לדידהו הוא למפרע אבל הקריאה עצמה קריאה מעליא היא, ולהכי שפיר מוציא י"ד.

בענין קריאת ליל י"ד ב"ג משום תקנת יום הכניסה

ובעיקר הדין שכתב המשנ"ב דבדיעבד יוצאין י"ד מפלג המנחה, כתב המשנ"ב שאפשר לסמוך על דברי התרה"ד בצירוף דברי הראב"ד שכתב דבני נרבונה היו קוראין ביום י"ג מטעם דבדיעבד התירו למפרש וליוצא בשיירה לקרוא מיום הכניסה ולהכי יש לסמוך לקרוא מפלג המנחה בצירוף דעת הראב"ד דמהני קריאתו ב"ג משום דב"ג קוראין גם בזמננו.

יבואר שלכאורה אי אפשר לקרוא ב"ג קריאה של ליל י"ד שהרי קריאת יום היא

ויש לתמוה על מש"כ הראב"ד דבני נרבונה קורין ב"ג קריאת ליל י"ד דלכא' כל הדין דמהני בדעבד בקורא ב"ג אינו אלא לצאת י"ד קריאת היום אבל לא קריאת הלילה שהרי למדו מקרא דחייב לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנא' ולילה ולא דומיה לי, וא"כ כיצד מהני לקרוא ביום י"ג קריאה של ליל י"ד.

ובדרך אפשר היה לומר דלא אמרו בגמ' חייב לקרותה בלילה וביום, אלא חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום דהיינו שקריאת היום תהיה שנית לקריאת הלילה שהקריאה השניה היא בהתבוננות והיא מובנת היטב, וכמו שאמרו במגלה דף כ"א שמשוה רבינו למד בעמידה ומה שלמד שנית למד בישיבה שהקריאה השניה היא צריכה יותר יישוב הדעת, ונמצא שקריאת הלילה היא הכנה לקריאת היום, ולכן אם יכול להקדים לקריאת הלילה כבר קודם ביום ג"כ מהני ואינו ענין דווקא בלילה כפשטות הפסוק דתניב ולילה ולא דומיה לי, וצ"ע.

אמנם לכא' א"א לומר כן שהרי אם קרא המגלה ב"ד ושוב נתחייב בט"ו צריך לקרוא גם בלילה ואי נמצא דסגי בקריאה של לילה להכין קריאה של יום ולכן סגי בקריאת י"ג הכ"נ תסגי בקריאת י"ד וע"כ דבעינן קריאה בליל הפורים כדי להכין מגלה של יום וצ"ע.

ועוד העירני ידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א להעיר בדברי הראב"ד דהרי הדין בבן כפר שקרא ב"ג ושוב היה בעיר ב"ד חוזר וקורא ב"ד שהוא זמנו, צד במפרש ויוצא בשיירה שקורא ב"א אם נזדמן לו ב"ד לשמוע את המגילה הרי צריך לחזור ולקרוא המגלה שנית, וא"כ מאי מהני מה שקורא המגלה ב"ג הרי אחרי אכלו ושתו שאינם חלוצים מן התענית כיון שהוא נמצא בעיר הרי יצטרכו לקרוא שוב ב"ד וצ"ע.

הערה בעניין אם יש דיני יו"ט בפורים

בגמ' מגלה דף ה' ע"ב, ונראה לכאורה שלא קבלו עליהם ליו"ט כלל, אמנם ברש"י על המגלה פרק ט' פסוק כח והימים האלה נזכרים ונעשים פירש שם וז"ל משתה ושמחה

^י ועוד שכל מצוות היום של יום הפורים הוא ביום וכמו שכתבו והימים האלה נזכרים ונעשים וכתבי ימי משתה ושמחה וכולם הם ביום דווקא, ולכן נחא לומר שמה שחייבו לקרוא המגלה בלילה הוא משום שתהי' קריאת היום אחר שכבר קרא בלילה שתהא קריאה של יום שנית בהתבוננות יתירה.

יום טוב לתת מנות ומתנות, ע"ל. נראה מדבריו שלא בטלו את היו"ט שנהגו בתחלה לגמרי, אלא שלא קבלוהו ליו"ט לאסרו במלאכה אבל קבלו את היו"ט לעניין משלוח מנות ומתנות לאביונים, וכמו שאמרו בבב"א משלחין מנות ביו"ט שכן שמחים ביו"ט

ששולחין מנות לאין נכון וזה מושג שמחה של יו"ט.
אמנם צ"ע אמאי תקנו מתנות לאביונים שאינו נוהג בכל יו"ט ולא נהגו ביו"ט אלא שילוח מנות, וברשי"י נראה שגם מתנות הוא מנהגי היו"ט.

יסוד התורה לידע שקיום התורה הוא מביאה הצלחת החיים

כלל ישראל זה לא מביא חלילה את החורבן של כלל ישראל, או קיימו וקיבלו היהודים קיבלו מאהבה את התורה שבע"פ, כך אומר החת"ס.
זה מה שאנחנו צריכים ללמוד, וזה מוסר השכל על כל מה שזו"ל אומר לנו לעשות, אין דבר שיכל לעשות חורבן יותר מעבירה,
וזה מו"ש הרמב"ן אומר שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שידע שכל דברנו מקרנו אין בהם אין בהם טבע אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעשה עבירה ענשו הכל בגזירת עליון.

וכשנאדם מגיע להכרה הזאת שכהוא עושה מצוה זה מביא לו את השכר ואת התענוג והרווח, גם אם בשעת מעשה זה נראה לפעמים הפסד וקושי אבל צריך לדעת את האמת לאמיתה,

במילא זה הקימו וקיבלו מאהבה, הנהנו מסעודתו של אותו רשע, זה היה נראה כדאי להתחבר עם הרשעים הם יעזרו לנו יעשו לנו טוב, אך נלך נגד אחשוורוש, וזה בדיוק הפוך זה הביא את החורבן, ומאידך כששומעים לחכמי ישראל מה שהם אומרים לנו זה מביא את ההצלחה לכלל ישראל,

חטא העגל וחטא מכירת יוסף היה שלא שאלו הזקנים ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקני ישראל אמר ר' עקיבא נמשלו ישראל לעוף מה העוף הוא אינו פורח בלא כנפים כך ישראל אינם יכולים לעשות דבר חוץ מזקניהם, מה עוף אינו פורח אלא בכנפים אף ישראל אינם יכולים לעמוד אלא בזקנים (שמות רבה ה' ס"ו).

ובליקוט שמעוני וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחלה ויש בידכם בסוף שיעזרו ויש בידכם בסוף להם עגל מסכה, יבא שיעזר ויכפר על מעשה שער יבא עגל ויכפר על מעשה העגל ושור ואלו לשלמים לפי שנדמית עבירה לשני מיניו שנאמר ויעשו להם עגל ולהלן הוא אומר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, יבא שור ויכפר על מעשה שור יבא עגל ויכפר על מעשה העגל.

וצ"ב כי חטא מכירת יוסף היה החטא בוישחטו שער עיזים הרי המכירה היא היתה עיקר החטא ולמה הוזכר החטא בוישחטו שער עיזים, וכן קשה מה השייכות בין חטא העגל לחטא מכירת יוסף שזה נחשב חטא בתחלה וזה חטא בסוף.

ושמעתי לפרש שחטא העגל היה שלא שאלו זקנים אהרן וחור והרגו את חור על שמחה בהם, וכן חטא מכירת יוסף שלא שאלו את יעקב אם צריך להעניש את יוסף ועוד העלימו ממנו מה שעשו משום שלא שאלוהו וזה החטא של ויטבלו שער עיזים ויטבלו את הכתנת בדם להעלים מעשיהם, וזה כוונת המדרש שבתחלה חטאו בוישחטו שער עיזים ובסוף בעגל ששורש שני החטאים הוא מה שלא שאלו את הזקנים כדת מה לעשות.

ושאלני אברך אחד אם יש לפניו שני מקומות לקנות צרכיו ובאחד הוא מקום פרוץ שעלול לעבירה ובשני צנוע ומעלי אלא שבמקום הצנוע צרכיו עולים בדמים מרובים יותר, ופשוט שאם יש חשש מכשול בוודאי אסור ללך למקום מכשול, והכל הוא אחיזה עינים שהרי מה שנראה לאדם כרווח אינו אלא חורבן, ולהיפך מה שנראה כהפסד הוא הרווח.

ושמעתי שמרן הרב ואזר"ל אמר ליהודי מארצות הברית שקנה כרטיס טיסה למירון ליום ל"ג בעומר מארה"ב לא"י עברו ועבור בנו, ושאל למרן הרב ואזר"ל אמר לאוי לעשות כן ואמר שבשדה תעופה יש מראות שיוכלים להכשיל לכן שלא יקח את בנו למירון והכרטיס שהפסיד יניח במסגרת כתמונה שמסר כספו עבור שמירת העינים.
זכינו ד' יתברך שתבטל דעתנו לדעת התורה ונדע בנפשינו ששמירת התורה היא השומרת עלינו מכל משמר וכמו שאמר הכתוב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וכו' וזה"ל ביאר הכוונה שבכל המצוות שאמרתי אליכם תשמרו אתם מכל צער ונוק.

אני אקרא ולא אטה

רבי ישמעאל קרא והטה וכתב על פנקסו שיביא חטאת שמינה וצ"ב למה שמינה, וידוע שביאר החת"ס בשם ר' נתן אדלר זצ"ל שהעובר על איסור דרבנן בשבת אינו יכול להביא קרבן כי לא עבר על איסור תורה אלא יביא קרבן יוסף ויביאנו שמן כדי שבתוספת זו יתכפר לו גם האיסור דרבנן שעבר וא"כ כשר' ישמעאל קרא והטה נמצא שחטא בכפלים עבר על איסור תורה כשהטה וגם על איסור דרבנן כשקרא לכן נתחייב בחטאת שמינה ודכח"ה.
ומה שאמר כמה גדולים דברי חכמים שלא פירשו לנו הטעם למה אסור לקרוא לאור הנר והבריתא ביארה הטעם ולכן נכשל לומר אני אקרא ולא אטה.

קבלת התורה מאהבה היה קבלת תקנת חכמים מאהבה והנה כתב בשו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן ר"ח, וז"ל מה שאמרו חז"ל פר"ע [שבת פ"ח ע"א] מכאן מודעא רבה לאוריתא והדר קבלוהו בימי אחשוורוש, י"ל שהקשו תוס' הא הקדימו נעשה לנשמוע, ת' הראשונים דעל תורה שבכתב הקדימו נעשה לנשמוע אבל על תורה שבע"פ כפה ההר ועל זה קאי המודעא. ונ"ל כי זה מרומז במ"ש בכתן תורה [שמות כ"ד - ו'] כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ובפרשת ואתחנן [ה' - כ"ד] אמרו למרע"ה ושמענו ועשינו, הקדימו שמינה לעשי', כי מה שהקדימו נעשה לנשמוע אמר רבא למינא דאן דסגני בהמונתא כתיב בן תומת ישרים תנחם [שבת פ"ח רע"ב], פ"י אנו מאמינים בהקב"ה ובחסדיו בו שלא יטיל עלינו מה שאי אפשר או אין רצונו לסבול על כן אמר' נעשה קודם שמינה, ואמנם שיהיו מסורים ביד חכמים לא אבו לקבל עליהם דברי חכמים מבלי שיהיה רצונם ויפקפקו על תקנתם אולי לא ישרו בעיניהם, על כן אמרו למרע"ה ושמענו ואח"כ עשינו, ומ"מ הקדוש ברוך הוא כפה אותם על כרחם לקבל עליהם גזירות חכמים ותורה שבעל פה בלי הרורו אחריהם, והואיל והיה בע"כ על כן טענו מודעא רבה על זה. שוב בימי מרדכי שעשה מעשים אשר לא ישרו בעיני ישראל וכמ"ל [מגילה י"ב סע"ב] ננסת ישראל אמרה ראו מה עשה לי יהודי דלא הרג דוד לשמוע' דמתילד מיני' מרדכי דמגורי ב' בהמן, וראו אח"כ אף על גב שבעיניהם לא יפה עשה מרדכי שהי' מתגרה בהמן, וראו אח"כ כי משמיא הסכימו על ידו וגדולות ונפלאות עשה הקדוש ברוך הוא על ידו, אז הבינו כי אין להרהר דברי חכמים כי את הכל עושים יפה בעתו וה' עמהם, אף על כן קבלוהו ונאמר קימו וקבלו, כמו נעשה ואח"כ נשמע כן קימו ואח"כ קבלו לשון שמיעה וקבלה והאזנה, עכ"ל.

כלל ישראל לפעמים מסתכלים על ההוראות של חכמי ישראל וזה מביא את הצרות לכלל ישראל, ומה אח"כ אנחנו רואים שבבדיקת הניקיון הגמ' אומרת שאלו תלמידיו את רב שמעון בר יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה מפני שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר ואנשי שושן נענשו גם מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וזה היה סיבת הגזירה.
ומה היתה האופק ההצלה לתקן חטאים אלו, רבינו הגר"א על המגלה פירש שמרדכי שלא משתחוה להמן, הוא היה צריך לתקן את ההשתחוה לצלם בימי נבוכדנצר, ואסתר נכנסת לאחשוורוש ולא ביקשה דבר זה תיקן את זה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וכך נהיה ההצלה, דהיינו שהצלת ישראל נהי' על"י חכמי ישראל, המידת חסידות של דוד המלך שהוא לא הרג את שמעי בן גירא זה הביא את ההצלה של כלל ישראל, אם הוא היה הרג את שמעי בן גירא מרדכי לא היה לא היה את ההצלה וכלל ישראל היו נשארים רח"ל מה שהמן ביקש לעשות, רק זה נראה בעינים בשירות שלנו, זה נראה שהוא הביא את הצרה אבל באמת אחרי שמתחילים על כל השתלשלות הדברים את הסדר שהקב"ה את כל העינים נפלא ונפלא, אדם עושה מצוות אדם עושה מדת חסידות זה מביא את ההצלה של

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על. ובמד"ר כאן מפני מה כל הקרבנות זכרים ופרה אדמה נקבה משל לבן שפחה שטנף הפלטין אמר המלך תבא אמו ותקנה צואת בנה כך אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על מעשה העגל עכ"ל.

ועל סמך מדרש זה האריך רש"י מיסודו של רבי משה הדרשן לפרט היאך פרטי פר' פרה מכוונים נגד פרטי חטא העגל עי"ש ובס' הנפלא יצפון לישראל תושיה' כ' דיש הקבלה נוספת בין טיפון העגל לבין קינוח הפרה עשית העגל היתה הפוך דומם זה לבכל חיים ובה על ידי שרפת אש לעומתה אפר פרה נעשה על ידי הפיכת בעל חיים ובה לדומם ע"י שרפת אש, רב הוא כח האש בבנין העולם ובחורבנו, וכמוה גם שאר כוחות הבריאה יש להם פנים לכאן ולכאן אל לנו לסמוך על הבנתנו ושכלנו על פי מראה עינינו יש סתירה זקנים שהיא בניו ויש בניו נערים שהוא סתירה יש ירידה שהיא צורך עליה ויש עליה על דרך משאל לגוים ויאבדם כשם ששרפת הפרה הנראית כלפי חוץ כהשתתה המרבה טומאה אינה אלא יצירה של טהרה כך גם לאידך גיסא שרפת ההב הנראית כלפי חוץ כיצירה אינה אלא חורבן.
ואפשר דלהכי כתיב זאת חקת התורה שזהו יסוד כל התורה לדעת שהצלחת האדם הוא בעשיית תורה ומצוות ולא מה שנראה למראה עינינו כבניין.

יבואר מה שאמרו וי' לן דמיתנא

ואיתא בגמ' ברכות דף לא ע"א אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטרי בהלולא זמור בריה דרבינא לישירי לן מר אמר להו: ווי לן דמיתנא, ווי לן דמיתנא אמרי ליה אנן מה נעני בתוך אמר להו: הוי תורה הוי מצוה דמנונא ע"ל.

וכתב במהרש"א חידושי מגילת סוכת ברכות דף ל"א ע"א ווי לן דמיתנא ווי לן כו' לפי שמשני צדדים יש לאדם לזכור מיתתו תמיד. הא' כמ"ש בפ"ק לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצר הרע אם נצחו מוטב כו' וא"ל יזכור לו יום המיתה. והב' ע"פ מ"ש שוב יום א' לפני מיתתך שבת (קנא). שייכור תמיד בכל יום שלמחר ימות ואז ית' כל ימיו בתשובה ולכן כפלו כאן לזכור ווי לן דמיתנא הא' לבטל מחשבות היצר הרע והב' לשוב היום על העתיד פן ימות למחר וא"ל אנן כו' א"ל ה' תורה כו' לגבי יצה"ר אמר ה' תורה כו' לנצחו בה כדאמר נמי התם אם נצחו מוטב וא"ל יעסוק בתורה ואם לא יזכור לו יום המיתה ולגבי תשובה בכל יום אמר ה' תורה ווי מצות דמנונא עלן מיתת יום מחר כדכתיב בה כי הוא חיך ואורך ימך.

ושמעתי שבעל ספר תקנת עזרא אמר לבארי' דאדם הראשון שמע לקול אשתו וגרם מיתה לכל העולם, ובחטא העגל לא שמע לקול הנשים שהנשים לא נתנו להעגל כמבו' בפרקי דר"א הובא ברש"י מגילה דף כ"ב ונתנו להעגל וגרמו מיתה לכל העולם כמו שאמרו בריש גמ' ע"ז שזבמן מתן תורה אני אמרתי אלוקים אתם, וכשעשו העגל אכן כאדם תמותו וגרמו מיתה להם ולריות אחריהם, ואדם כשנושא אשה אינו יודע אם לשמוע לקול אשתו או לא לשמוע, וזהו שאמרו ווי לן דמיתנא אם שומעין לאשה, ווי לן דמיתנא אם אין שומעין לאשה, ואמר להם ר' המנונא שיענו ה' תורה ויהי מצוות דמנונא עלן דאין האשה הגורם למיתה כלל אלא הכל תלוי אם יקיים התורה והמצוה כהלכתה.

ושמעתי ממו"ח הגאון ר' ליפא שכטר זצ"ל בשם מרן המשיג דפוניבו' הגה"צ ר' יחזקאל לונשטיין זצ"ל שאמר על מה שאמרו חז"ל על הפסוק ואעשה לו עזר כנגדו וזה עזר כנגדו לא זכה כנגדו, שהחתן מחשב בלבו שהזכה הוא ביום הנשואין והאמות שזכה ולא זכה הוא נידון בכל יום ויום, שאם זכה באותו יום אשתו נעשית לו עזר ואם לא זכה היא כנגדו ואינו דווקא ביום הנשואין.

והוא כמו שנתבאר שהצער והעגמת נפש של האדם אינו ממה שנראה לעיניו שלפניו הגורם או השני אלא הצורה והמצוה הם המגינים עלינו.

לעשות בבית וביקשה עזרתו, וזה כוונת חז"ל שהיא עושה כנגד הלא זכה, שלא היה במצב שזה זכה.
ויש שפירשו שוית' ד' לגדיר תמיד שהכנדי שנראה שהולך גדרו הוא מאת ד' יתברך והכל עושה לטובתו.

לע"ר ר' יעקב צבי זצ"ל ב"י בירדלחט"א ר' שלמה חמיה שליט"א

ושמעתי שסבי הגה"צ ר' הירש קופשיץ זצ"ל אמר בסעודת שבע ברכות שהעולם טועה במה שאמרו חז"ל זכה עזר ולא זכה כנגדו שחושבים שכשלא זכה עושה כנגדו, ואמר שכונת חז"ל בזה לומר שכשלא זכה היא עושה כנגד הלא זכה כדי שיוכה, ואמר שהוא רואה אצלו את העינים הזה, שאשתו הרבנית ע"ה לא מבקשת ממנו לעשות בבית דבר, שאינו רוצה לבטלו מלימודו, אבל אם היה לוקח בידו עתון לקרוא, אמרה לו יי הרבה מה

ושמעתי מעד נאמן שאמר שדרשה זו אמר בעל תקנת עזרא בחתנתו של הגה"צ ר' אביגדור מילר זצ"ל.

ה' ונהגים אצל האשכנזים שזורקים על החתן סוכריות בשבת קודם הנשואין מעורת נשים, בשעה שעולה לתורה והעניין בזה הוא לומר לחתן שאינו יודע איך יעלה זיווגו, ואומרים לו שאם רק יעלה בתורה יזרקו עליו מעורת נשים רק סוכריות.